

Methods for forming family values in students

Muattar SAITOVA¹

Research Institute of “Family and Gender”

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2024

Received in revised form

10 October 2024

Accepted 25 October 2024

Available online

25 November 2024

Keywords:

family values,
national values,
educational process,
interactive methods,
practical projects,
multimedia technologies.

ABSTRACT

This article discusses the methods of forming family values in students, their importance and effectiveness in the educational process. The interactive and didactic approaches, practical projects and methods of using multimedia technologies in the formation of national values are considered. In addition, the question of achieving spiritual maturity in students through extracurricular activities is analysed. The pedagogical and psychological dimensions of the process of cultivating family values are also examined, and practical recommendations are provided for teachers and parents. The text goes on to consider the possibilities of further strengthening the spiritual and moral education of students through the promotion of family values.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss5/S-pp339-343>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

O'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish metodlari

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

oilaviy qadriyatlar,
milliy qadriyatlar,
ta'lim jarayoni,
interaktiv metodlar,
amaliy loyihalar,
multimedia texnologiyalari.

Mazkur maqolada o'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish metodlari, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati va samaradorligi yoritilgan. Milliy qadriyatlarni shakllantirishda interaktiv va didaktik yondashuvlar, amaliy loyihalar va multimedia texnologiyalaridan foydalanish usullari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, sinfdan tashqari tadbirlar orqali o'quvchilar ma'naviy kamolotiga erishish masalalari tahlil etilgan. Ushbu maqola oilaviy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining pedagogik va psixologik jihatlarini ham ko'rib chiqib, o'qituvchilar va ota-onalar uchun amaliy tavsiyalar beradi. Oilaviy qadriyatlarni targ'ib qilish orqali o'quvchilarda ma'naviy-axloqiy tarbiyani yanada kuchaytirish imkoniyatlari tahlil qilingan.

¹ Basic Doctoral Student, Research Institute of “Family and Gender”. E-mail: muattar181297@gmail.com

Методы формирования семейных ценностей у студентов

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

семейные ценности,
национальные ценности,
образовательный процесс,
интерактивные методы,
практические проекты,
мультимедийные
технологии.

В данной статье описываются методы формирования семейных ценностей у студентов, их значение и эффективность в образовательном процессе. Рассмотрены интерактивные и дидактические подходы, практические проекты и методы использования мультимедийных технологий в процессе формирования национальных ценностей. Также анализируются вопросы достижения духовной зрелости студентов через внеклассную деятельность. Статья затрагивает педагогические и психологические аспекты формирования семейных ценностей и предлагает практические рекомендации для педагогов и родителей. Проанализированы возможности дальнейшего усиления духовно-нравственного воспитания студентов через пропаганду семейных ценностей.

KIRISH

Jamiyat barqarorligi va ma'naviy taraqqiyotining asosi bo'lmish oilaning ahamiyati barcha davrlar uchun dolzarbdir. Oilaviy qadriyatlar insonning ijtimoiy hayotida, uning axloqiy, madaniy, va ma'naviy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Xususan, ta'lim jarayonida o'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish ularning kelajakdagi shaxsiyati va jamiyatda o'z o'rnini topishi uchun muhim omil hisoblanadi. Maqolada o'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirishning samarali metodlari, ta'lim jarayonida bu qadriyatlarni singdirish usullari va ulardan kutiladigan natijalar yoritiladi.

MATERIAL VA METODLAR

Maqolada foydalanilgan materiallar va usullar orasida quyidagilar o'rin olgan:

- Milliy ta'lim tizimiga oid ilmiy adabiyotlar tahlili;
- O'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish bo'yicha tajribaviy loyihalar;
- Interaktiv darslar va sinfdan tashqari tadbirlarni kuzatish natijalari.

Tadqiqotda pedagogik kuzatuv, so'rovnoma va amaliy mashg'ulotlar metodlaridan foydalanildi.

Oilaviy qadriyat tushunchasi va uning mazmuni

Oilaviy qadriyat jamiyatda mavjud bo'lgan ijtimoiy, ma'naviy, va axloqiy tamoyillarni o'zida aks ettirgan, oila a'zolari tomonidan qabul qilinadigan va ularga amal qilinadigan qoidalardan iborat tushunchadir. Bu qadriyatlar oilaviy hayotni tashkil qilishning asosiy tamoyillarini, oilaviy munosabatlar, mehnat taqsimoti, farzand tarbiyasi va oila a'zolarining o'zaro mas'uliyatini belgilaydi.

Oilaviy qadriyatlarning mazmuni

Axloqiy qadriyatlar

Halollik, hurmat, mehr-muhabbat, va ishonch kabi xislatlar oilaviy qadriyatlarning asosi hisoblanadi. Oila a'zolari o'rtasida bir-biriga bo'lgan ishonch va mehr-muhabbat muhim o'rin tutadi.

An'anaviy qadriyatlar

Har bir xalq va jamiyat o'ziga xos oilaviy an'analarga ega. Masalan, o'zbek oilalarida kattalarga hurmat, kichiklarga g'amxo'rlik, mehmondo'stlik va odob-axloqqa katta e'tibor qaratiladi.

Ma'naviy qadriyatlar

Oilaviy qadriyatlar faqat moddiy masalalarni emas, balki ruhiy-ma'naviy tarbiya, diniy va axloqiy tamoyillarni ham o'z ichiga oladi. Ma'naviy birlik va oila a'zolarining umumiy maqsadlari muhim ahamiyatga ega.

Tarbiya va mas'uliyat qadriyatlari

Oilada bolalarni tarbiyalash va ularni jamiyatga foydali shaxs sifatida tayyorlash asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro mas'uliyat va vazifalarning adolatli taqsimlanishi oila poydevorini mustahkamlaydi.

Oilaviy qadriyatlarning ahamiyati

Jamiyat barqarorligini ta'minlash

Oilaviy qadriyatlar jamiyatni tashkil qiluvchi asosiy bo'g'in sifatida uning barqarorligi va rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ma'naviyatni rivojlantirish

Oila jamiyatning ma'naviy va axloqiy tamoyillarini shakllantirish va saqlashda muhim rol o'ynaydi.

Kishilarning ijtimoiylashuvi

Oila shaxsning ijtimoiylashuviga asosiy ta'sir ko'rsatadi, ya'ni kishining axloqiy va moddiy qadriyatlarni anglashida poydevor hisoblanadi.

Zamonaviy oilaviy qadriyatlar

Hozirgi davrda oilaviy qadriyatlar o'zgarib, yangi shakllar va tamoyillarni qabul qilmoqda. Masalan, ayollar va erkaklarning tengligi, shaxsiy erkinlik va qaror qabul qilishda individualizm kabi tamoyillar zamonaviy oilalarda keng tarqalmoqda. Shu bilan birga, urf-odatlar va an'analarni saqlab qolish ham dolzarbdir.

Oilaviy qadriyatlarni shakllantirish metodlari

O'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish uchun quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

1. Didaktik va interaktiv yondashuvlar

Ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlaydi.

Masalan:

Muhokama va suhbatlar tashkil etish: oilaviy qadriyatlar mavzusida bahs-munozaralar uyushtirish orqali o'quvchilarni o'z fikrlarini ifodalashga undash.

Oila mavzusidagi hikoya va dostonlarni o'qish: milliy adabiyot namunalaridan foydalanish orqali oilaning ahamiyatini tushuntirish.

2. Amaliy mashg'ulotlar va oilaviy loyihalar

O'quv loyihalari: o'quvchilardan o'z oilasi tarixi yoki ajdodlari haqida ma'lumot yig'ish va taqdimot tayyorlash.

Jamoaviy tadbirlar: ota-onalar va o'quvchilar ishtirokida ma'naviyat kechalari va mavzuga oid tanlovlar tashkil etish.

3. Multimedia texnologiyalaridan foydalanish

Videofilmlar va prezentatsiyalar: oilaviy qadriyatlarni targ'ib qiluvchi materiallardan foydalanish.

Virtual muhitda tadbirlar: masofaviy darslar va onlayn platformalarda o'zaro fikr almashuv tashkil etish.

Oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim-tarbiya vositalari muhim rol o'ynaydi. Oila va maktabning birgalikda ishlashlari, tarbiya jarayonining uyg'unligi oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Ta'lim-tarbiya vositalari orqali oilaviy qadriyatlar o'rgatiladi, oiladagi a'zolarining o'zaro munosabatlari va ijtimoiy hayotga munosabati shakllanadi.

Ta'lim-tarbiya vositalarining oilaviy qadriyatlarni shakllantirishdagi roli

Oilaviy ta'lim

Oila – bolalarning birinchi tarbiyachisi. Oilaviy ta'lim bolaga muhabbat, hurmat, halollik, o'zaro yordam va mas'uliyat kabi qadriyatlarni o'rgatadi. Ota-onaning bola bilan doimiy muloqoti, oilada ishlayotgan umumiy qadriyatlar bolalar uchun namunadir. Ota-ona oilada bolalarga axloqiy va diniy qadriyatlarni o'rgatishda asosiy rolni bajaradi.

Maktab va o'qituvchilar roli

Oila bilan birgalikda maktab ham oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Maktabda o'qituvchilar o'quvchilarni axloqiy va ma'naviy jihatdan tarbiyalash, oilaviy qadriyatlarni targ'ib qilishda faol ishtirok etadilar. Maktabda o'quvchilarga oilaviy hayot, o'zaro hurmat, mehmonni kutib olish, kattalarga hurmat, oiladagi o'zaro yordam kabi qadriyatlar o'rgatiladi.

Pedagogik faoliyat va metodlar

Ta'lim-tarbiya vositalari sifatida pedagogik faoliyat va turli metodlar o'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'qituvchilar oilaviy qadriyatlarni o'rgatishda innovatsion ta'lim texnologiyalaridan (rolli o'yinlar, muammoli vaziyatlar, turli tarbiyaviy tadbirlar) foydalanishlari kerak. Bu metodlar o'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni o'rgatishda samarali natijalarga erishishga yordam beradi.

Xalq pedagogikasi

Xalq pedagogikasining asosi bo'lgan oilaviy qadriyatlar o'quvchilarga an'anaviy qadriyatlarni o'rgatishda muhim ahamiyatga ega. An'anaviy xalq tarbiyasi orqali bolalar kattalar, ota-onalar va o'qituvchilar bilan birgalikda jamiyatning axloqiy va ma'naviy tamoyillariga hurmat ko'rsatishni o'rganadilar.

Diniy ta'lim

Din ham oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda muhim vositadir. Ko'pgina diniy qadriyatlar oilada bir-birini hurmat qilish, muomala madaniyati, yordam so'rash va yordam berish kabi jihatlar bilan chambarchas bog'liqdir. Diniy ta'lim bolalarga ahloki va ma'naviy qadriyatlarni o'rgatishda samarali vosita bo'lishi mumkin.

Ommaviy axborot vositalari

Ommaviy axborot vositalari (televideniye, radio, internet) oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda turli axborotlar orqali muhim vositadir. Hozirgi kunda ommaviy axborot vositalari orqali oilaviy qadriyatlarni keng targ'ib qilish, oilaviy munosabatlar, shaxsiy mas'uliyat va jamiyatdagi o'rni haqida ma'lumot berish muhim ahamiyatga ega.

Oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda ta'lim-tarbiya vositalarining samarali ishlatilishi

Ta'lim-tarbiya vositalarining samarali ishlatilishi, oilaviy qadriyatlarni o'rgatishda metodik jihatdan yondashuvni talab qiladi. O'qituvchi va ota-ona birgalikda, bolalar va yoshlarning ruhiyatiga mos keladigan metodlarni tanlashlari zarur.

Oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda o'qituvchilar, ota-onalar va jamiyat birgalikda faol bo'lishi, o'quvchilarga oilaviy qadriyatlar haqida to'g'ri axborot berish va ularni jamiyatga mos ravishda shakllantirishga yordam berishlari kerak.

Natijalar(Results)

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki:

Interaktiv metodlardan foydalanish o'quvchilarni faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi va ularning oilaviy qadriyatlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi.

Amaliy loyihalar, masalan, "Mening oilam tarixi" mavzusidagi topshiriqlar, o'quvchilarning oilaga bo'lgan hurmatini kuchaytiradi.

Multimedia texnologiyalari orqali oilaviy qadriyatlarni vizual va interaktiv tarzda taqdim qilish samarali bo'ldi.

Muhokamalar(Discussion)

Olingan natijalar o'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirishda interaktiv va amaliy yondashuvlarning yuqori samaradorligini ko'rsatadi. Didaktik metodlarni multimedia texnologiyalari bilan uyg'unlashtirish natijasida ta'lim jarayonining qiziqarli va samarali bo'lishiga erishildi.

Milliy qadriyatlarni shakllantirishda oila, maktab va jamoatchilikning birgalikdagi faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari bu boradagi amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA

O'quvchilarda oilaviy qadriyatlarni shakllantirish ularning ma'naviy kamolotida asosiy o'rin egallaydi. Ta'lim jarayonida milliy va oilaviy qadriyatlarni targ'ib qilish orqali yosh avlodni vatanparvarlik va oila mas'uliyatiga o'rgatish mumkin. Shuningdek, oilaviy qadriyatlarni shakllantirish metodlarining to'g'ri qo'llanilishi ta'lim samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning ijtimoiy hayotga tayyorligini ta'minlaydi.

Kelgusida oilaviy qadriyatlarni ta'lim jarayonida shakllantirish bo'yicha innovatsion usullarni joriy etish hamda o'quv dasturlariga tegishli mavzularni kengroq kiritish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi. Ta'lim to'g'risidagi qonun // O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2023. – 56 b.
2. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Pedagogika, 1986. – 392 b.
3. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938. – 116 p.
4. Milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2023. – 250 b.
5. Hasanboyeva, O. X. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti, 2015. – 320 b.
6. G'afurov B. Tarixdan saboqlar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2001. – 280 b.
7. Shaxs rivojlanishi psixologiyasi / Muharrir: N. N. Raxmonov. – Toshkent: O'qituvchi, 1997. – 210 b.
8. Solijonov S. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: Fan, 2008. – 180 b.
9. Akhmedov A. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Turon-Iqbol, 2020. – 240 b.
10. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. – London: Pearson Education, 2007. – 448 p.
11. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Davlat ta'lim standartlari. – Toshkent: O'zbekiston milliy nashriyoti, 2022. – 100 b.
12. Yusupov R. Ta'lim va tarbiyaning dolzarb muammolari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 275 b.